

DANSKERNE STØTTER MULIGHEDEN FOR FRAVALG AF DANMARKS RADIOS PRODUKTER OG FRITAGELSE FOR BETALING AF LICENS

Danmarks Radio finansieres i dag via en medielicens, der i international sammenhæng er meget høj. En holdningsundersøgelse gennemført af Catinét for CEPOS blandt et repræsentativt udsnit af den danske befolkning viser, at et flertal på 60 procent mener, at man skal have mulighed for helt at fravælge licensen. En yderligere undersøgelse gennemført af Catinét viser, at kun en femtedel af befolkningen ville være villig til at betale det, som DR i dag koster, hvis de havde en valgmulighed. Det må med andre ord konkluderes, at der i befolkningen er stor skepsis med både finansieringsformen samt størrelsen af det beløb der opkræves. Samtidigt er det svært at finde valide argumenter for, at staten skal spille en så stor rolle i medieproduktionen. En statslig indblanding retfærdiggøres hyppigt med, at en omfordeling er retfærdig. Ses der på betalingsvillighed for lavindkomstgrupper kombineret med viden om forskellige socio-økonomiske gruppers forbrug tyder det faktisk på, at systemet medfører en omfordeling fra de fattige lavt-uddannede til de rige højtuddannede.

Hvorfor fokusere på medielicens?

I dette notat ses der på danskernes holdning til muligheden, for at fravælge DRs produkter og fritagelse for betaling af licens. Catinét har for CEPOS i januar 2008 foretaget et telefonsurvey med fokus på licensreglerne. Baggrunden for at fokusere på dette område er dels DRs økonomiske problemer, som har skabt en diskussion om DRs program-kvalitet og program-politik og dels et generelt opbrud i mediebilledet, der giver både nye muligheder og udfordringer. Spørgsmålet må i en sådan tid være, om ikke det ville være rimeligt at blande kortene på ny og etablere nye mediestrukturer. Udover de omtalte holdningsundersøgelser præsenteres nogle teoretiske betragtninger om nødvendigheden af licensfinansieret TV og radio, og omkostningerne ved produktionen af DRs services sammenholdes med andre TV stationer og andre landes TV produktion. Til slut ses på mulige public service alternativer til DR.

Danskernes holdning til medielicens

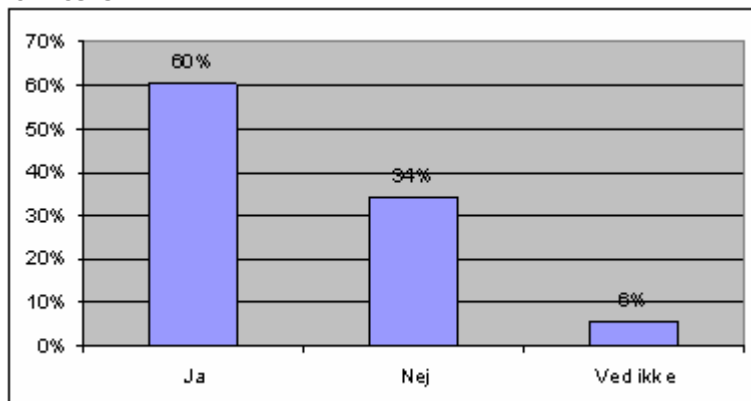
Ifølge licensreglerne af 1. januar 2007 skal enhver husstand i Danmark, der ejer apparater, som kan gengive DRs programmer, betale licens, uanset hvor meget man benytter sig af DRs tjenester. Ikke mindst fordi licensens størrelse og hele berettigelse bunder i befolkningens ønske om en sådan ordening, er det interessant at undersøge, hvad befolkningens holdning er til licensbetalt fjernsyn. Med udgangspunkt i dette har Catinét for CEPOS stillet et spørgsmål til et repræsentativt udsnit af befolkningen. Den anvendte spørgsmålsformulering, er vist nedenfor.

Spørgsmålsformulering

Medielicensen udgør 2.150 kr. årligt. Det er ved lov fastlagt, at alle danskere med apparater, som kan gengive DRs programmer, skal betale licens, uanset hvor meget man benytter sig af DRs tjenester. Mener du, at man i fremtiden skal have mulighed for at kunne fravælge at modtage DRs programmer og dermed slippe for licensen?

I figur 1 nedenfor er fordelingen af svarene fra de 1.006 respondenter vist. Diagrammet viser, at i alt 60 procent støtter muligheden for fravalg af DRs programmer og fritagelse for licens, 34 procent er imod, mens 6 procent har svaret 'ved ikke'. Det svarer til, at 64 procent af de, der har taget stilling til spørgsmålet, støtter muligheden for fravalg af DRs programmer og fritagelse for licensbetalingen.

Figur 1: Fordeling af svar på spg. om mulighed for fritagelse for licens

Note: n=1.006

Venstre, Konservative, Dansk Folkeparti og Socialdemokratiets vælgere mest positive

I tabel 1 er svarfordelingerne vist opdelt på partier¹. Den første kolonne er antallet af respondenter. I kolonne 2 og 3 er antallet af "ja" respondenter sat overfor "nej" respondenter. "Ved ikke" svarene er sorteret fra. I 4. kolonne ses forskellen mellem kolonne 2 og 3 i procentpoint og sidste kolonne viser om forskellen mellem "ja" respondenterne og "nej" respondenterne er statistisk signifikant. Et signifikant flertal til fordel for muligheden for fravalg af licens er markeret med et +².

Tabel 1: Svar på spørgsmål om hvorvidt man mener, at man skal have muligheden for at fravælge DRs produkter og derved fritages fra licens.

	N	Ja %*	Nej %*	Forskel	Signifikant**
Valg i morgen					
A - Socialdemokratiet	178	60%	40%	20%	+
B - De Radikale Venstre	64	50%	50%	0%	
C - Det Konservative Folkeparti	99	66%	34%	31%	+
F - Socialistisk Folkeparti	135	56%	44%	13%	
O - Dansk Folkeparti	86	80%	20%	60%	+
V - Venstre, Danmarks Liberale Parti	196	67%	33%	35%	+
Andre	191	65%	35%	31%	+

Note: Resultaterne bygger på 1.006 interview. + angiver, at der er et signifikant flertal blandt partiets vælgere, der støtter fritagelse (0,05 sig. niveau)

Af tabellen fremgår det, at der blandt regeringspartierne er opbakning til muligheden for at fravælge DRs produkter og blive fritaget for licensbetalingen. Resultaterne af denne måling viser, at Dansk Folkepartis vælgere, sammen med vælgerne fra Venstre, De Konservative og Socialdemokratiet, går ind for, at man skal have mulighed for at fravælge DRs produkter og dermed fritages for licensbetalingen. Sammenslutningen af Socialdemokratiet, Konservative Folkeparti, Dansk Folkeparti og Venstre, som i denne undersøgelse tegner sig for ca. 59 procent af vælgerne³, må siges at danne et bredt politisk flertal for initiativet. Det Radikale Venstres vælgere er splittede, Socialistisk Folkepartis vælgere viser i analysen et flertal for at vælge frit, men grundet det begrænsede antal svar fra respondenter der ville stemme på SF, kan man på baggrund af dette ikke statistisk sige om Socialistisk Folkepartis

¹ I appendiks 1 vises resultaterne opdelt på køn, alder, uddannelse, indkomst og erhverv.

² Den gennemførte signifikans test er en chi-square test for, om grupperne er lige store.

³ 559 ud af de 949, som tager stilling, stemmer på disse 4 partier.

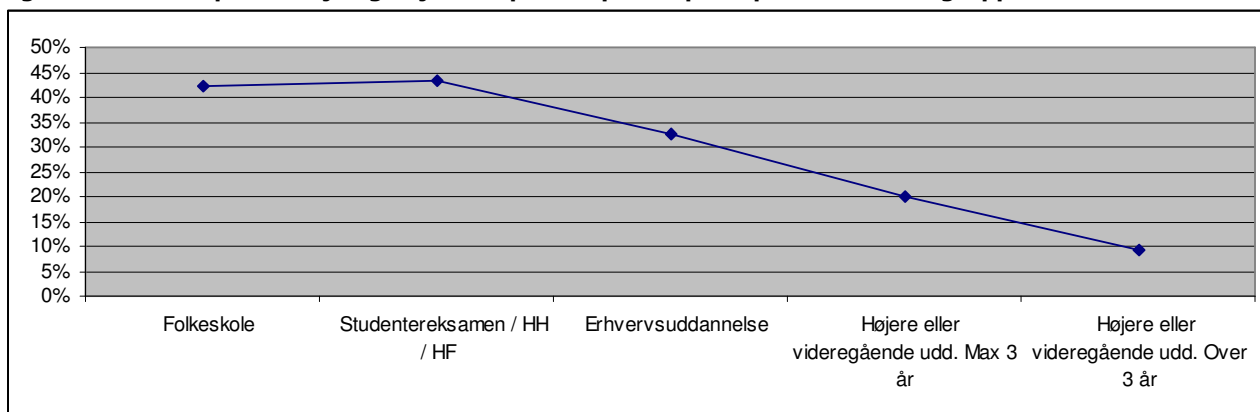
vælgere er for eller imod⁴. Det generelle billede er med andre ord, at der på tværs af partier er stor støtte til muligheden for fritagelse fra licens, om end støtten til denne valgfrihed er mindre blandt vælgere på venstrefløj.

Med lavere socio-økonomisk status følger større støtte til valgfrihed

Men hvilke grupper i samfundet er det i øvrigt, der er positive overfor forslaget. I figurerne nedenfor ses sammenhængen mellem støtte til valgfrihed og socialklasse målt ved hjælp af uddannelse, stilling og indkomst. Det generelle billede er, at jo længere uddannelse, des højere stilling og des større indkomst, des mindre tilbøjelig er man til at støtte udsagnet om, at man skal have mulighed for at fravælge licensen. Det vil med andre ord sige, at lavere socio-økonomisk status hænger sammen med større tilslutning til valgfrihed. I alle indkomst, uddannelses og stillingsgrupper er der dog et flertal for muligheden for at fravælge licens⁵.

I figuren 2 ses procentpointforskellen for de enkelte grupper udregnet som procentandelen, der har svaret ja, minus procentandelen, der har svaret nej. Da der i alle grupper er flertal for forslaget, er alle tallene positive. For personer der ingen uddannelse har udover henholdsvis en folkeskoleuddannelse eller en studentereksamen, er der godt og vel 40 procentpoint flere, der støtter muligheden for at fravælge DR, end der er respondenter, der er imod dette udsagn. Blandt personer med en lang videregående uddannelse, er flertallet skrumpet til ca. 10 procentpoint.

Figur 2: Forskel på andel ja og nej svar i procentpoint opdelt på uddannelsesgrupper.

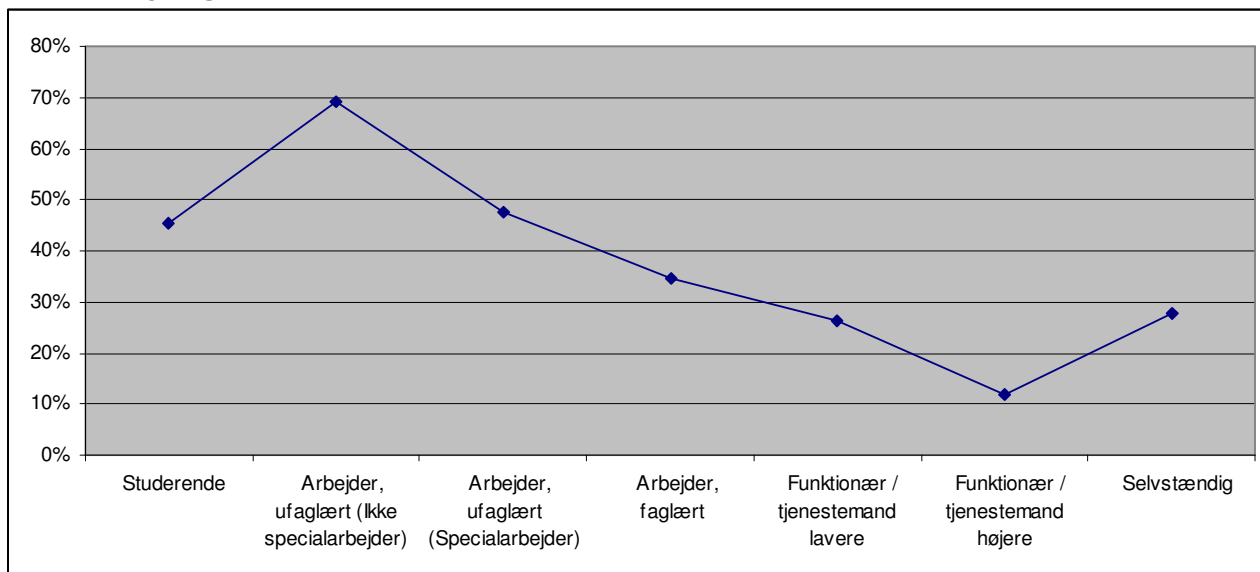
Note: n=936. Procentpoint forskellen er udregnet som procentandel ja-svar minus procentandel nej-svar.

Blandt de forskellige stillingskategorier er ufaglærte ikke-specialarbejdere de mest positive overfor valgmuligheden, mens det mindste flertal for valgmulighed ses blandt højere funktionærer.

⁴ At der ikke er statistisk signifikant forskel, betyder, at man på baggrund af stikprøven ikke med rimelig sikkerhed kan sige, at forskellen mellem grupperne kan genfindes i hele populationen.

⁵ Der er dog ikke i alle grupper signifikant flertal. Se appendiks 1 for opgørelse af dette.

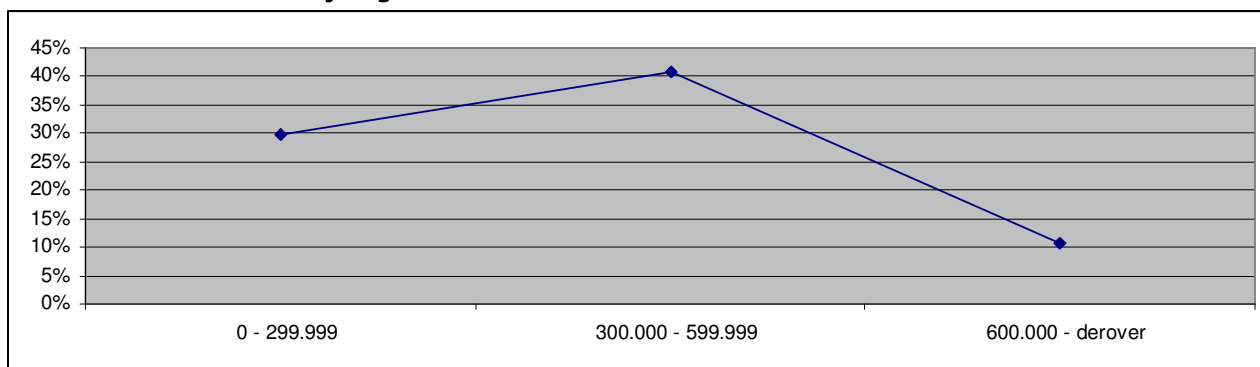
Figur 3: Forskel på ja og nej svar i procentpoint opdelt på erhvervsgrupper. Et positivt tal viser et flertal af ja-sigere

Note: n=685. Procentpoint forskellen er udregnet som procentandel ja-svar minus procentandel nej-svar.

Der er en kurvelineær sammenhæng mellem husstandsindkomst og tilslutningen til valgfrihed i licensbetalingen. Mellemløstkomsterne er således de mest positive overfor forslaget. Der er ikke statistisk signifikant forskel på lav- og mellemløstkomst-grupperne, men forskellen på mellem- og højtindkomsthusstandene er statistisk signifikant⁶.

Figur 4: Forskel på ja og nej svar i procentpoint opdelt på husstandsindkomstgrupper. Et positivt tal viser et flertal af ja sigere

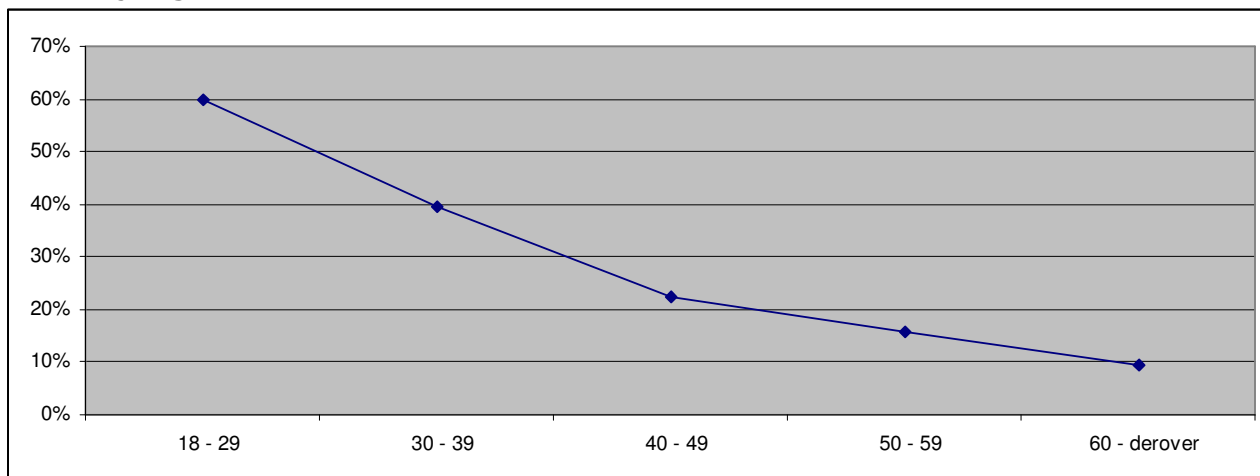
Note: n=748. Procentpoint forskellen er udregnet som procentandel ja-svar minus procentandel nej-svar.

De unge ønsker valgfrihed

Opdelt på alder er det tydeligt, at de yngre er mest positive overfor valgfriheden. I kategorien 18-29 år er det mere end 60 procentpoint flere, der ønsker valgfrihed, end der er respondenter, der er imod. De mest nærliggende forklaringer på alderssammenhængen er, at de yngre er mere positive overfor valgfriheden, fordi de i højere grad benytter sig af alternative medier og er vant til at gøre brug af de nye teknologier, der har forårsaget ændringerne i mediebildet. Omvendt har DR for den ældre del af befolkningen været en fast integreret del af deres dagligdag, og licensbetalingen ligeledes et krav man har været vant til. Det mest sandsynlige er derfor, at der er tale om en generationseffekt og ikke en alderseffekt, hvorfor opbakningen til valgfrihed alt andet lige må forventes at stige med tiden.

⁶ Den statistiske signifikans er testet ved en Pearson Chi-Square test på et 0,05 signifikansniveau

Figur 5: Forskel på ja og nej svar i procentpoint opdelt på aldersgrupper. Et positivt tal viser et flertal af ja-sigere

Note: n=949. Procentpoint forskellen er udregnet som procentandel ja-svar minus procentandel nej-svar.

Opbakning til fritagelse for licensbetaling på tværs af køn, partier og faggrupper

Overordnet kan man sige, at der er opbakning til muligheden for, at den enkelte borger skal have mulighed for at fravælge modtagelse af DRs programmer og samtidig også fritages for at betale licens. I næsten alle grupper ses et flertal for valgfrihed. Der er ingen forskel mellem kønnene. Både blandt mænd og kvinder er der et signifikant flertal for tiltaget. Kun blandt de højest lønnede og de ældste i befolkningen er flertallet for tiltaget ikke statistisk signifikant. Da DR typisk tiltrækker seere blandt de højtuddannede, socioøkonomisk bedst stillede og de ældre over 55 år, er dette ikke overraskende⁷.

Folk vil ikke betale, hvad DR koster nu

Man kan ikke direkte ud fra ovenstående spørgsmål udlede, om danskerne er interesserede i at betale for DR's programmer, men kun at danskerne mener, der i fremtiden skal være mulighed for at fravælge licensbetalingen. For at afdække befolkningens betalingsvillighed har Catinét foretaget et andet telefonsurvey for CEPOS i februar 2008, som direkte spørger, hvad danskerne vil betale for DRs services. Spørgsmålsformuleringen fremgår af tekstboksen nedenfor⁸.

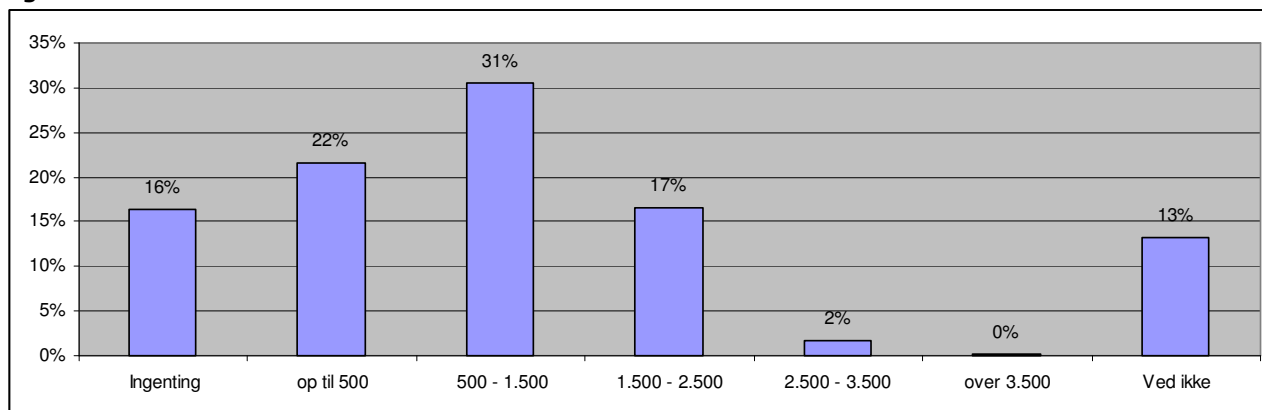
Spørgsmålsformulering

Hvis Danmarks Radio ikke kunne opkræve licens, men kanalen skulle finansieres på samme vis som andre medier, hvor meget ville du så være villig til at betale om året for DRs services?

⁷ Klaus Bruhn Jensen 2004: Dansk Mediehistorie 4, København: Forlaget Samfundslitteratur

⁸ I appendiks 2 vises fordelingen af svarene opdelt på grupper.

Figur 7: Hvad danskerne vil betale for DRs services

Note: n=1.004

Medielicensen er i dag 2.150 kr. pr. år. Figur 7 viser, hvad danskerne vil betale for DRs services, og det ses at 16 procent af danskerne slet ikke ville være villig til at betale for DR. Yderligere er kun 2-3 procent villige til at betale over 2.500 kr., eller mere end det DR koster i dag. Af de resterende respondenter vil 79 pct. betale op til 1.500 kr., og kun 21 procent er villige til at betale mere end 1.500 kr. *Det vil med andre ord sige, at kun en femtedel af befolkningen ville være villig til at betale det DR koster i dag, såfremt man fik mulighed for at fravælge licensbetalingen*⁹.

En mere detaljeret analyse¹⁰, som ikke er gengivet her, viser, at de unge under 29 er de mindst betalingsvillige. Ca. 60 pct. vil betale under 500 kr., og kun 10 pct. vil betale mere end 1.500 kroner. Betalingsvilligheden varierer også med husstandsindkomst. De mest betalingsvillige er husstandsindkomsterne over 600.000 kr. Her er ca. 35 pct. villige til at betale mere end 1.500 kr., mens dette kun gælder for ca. 19 pct. af respondenterne med husstandsindkomster under 600.000

De bedst stillede danskere er således de mest betalingsvillige, men heller ikke blandt disse er der et flertal, der vil være villige til at betale det, som det koster.

En mulig kritik af spørgsmålet er dog, at man i spørgsmålet ikke informerer respondenterne om, hvad DR koster nu. Såfremt man oplyste at medielicensen i dag er 2.150 kroner, er det muligt, at flere ville have placeret sig i kategorien 1.500 eller 2.500 kr. Årsagen til dette er, at der i spørgeskemaundersøgelser altid er en tendens til, at respondenterne vil opretholde status quo. Man kan dog af samme grund også argumentere for, at det anvendte spørgsmål i større omfang giver et "rent" svar, der afdækker befolkningens faktiske betalingspræferencer.

Andre undersøgelser

Spørgsmålsformuleringer kan tit have stor betydning for svarfordelingerne, og man kan derfor på tværs af undersøgelser om samme emne få svar, som tilsyneladende er modstridende. Det er derfor interessant at validere egne resultater med tidligere undersøgelser.

En undersøgelse fra analyseinstituttet Zapera, for MetroExpress, viste således i juli 2007, at ca. hver fjerde dansker helt ville fravælge DR, hvis det var en betalingskanal¹¹. Denne

⁹ Af medielicensens 2.150 kr. går 1.204 til DR TV og i alt 1.875 går til DR. Man kan diskutere hvilket beløb, man skal holde danskernes betalingsvillighed op imod, men som minimum alle i kategorien på 500 – 1.500 kr. ikke kan opfattes som værende betalingsvillig, og en del i kategorien 1.500 – 2.500 kan heller ikke forventes at være villige til at betale.

¹⁰ I appendiks 2 er resultaterne vist opdelt på køn, alder, hvilket parti man ville stemme på mv.

¹¹ Zapera juli 2007, for MetroExpress - <http://metroexpress.dk/dk/article/2007/07/19/07/1746-51/index.xml>

undersøgelse støtter således CEPOS egen undersøgelse, som også viser, at hver femte dansker slet ikke vil betale noget for DR, hvis de fik valget.

I en undersøgelse lavet af Greens for Børsen i 2008 fås også parallelle resultater.

Undersøgelsen viser, at 45 procent mener, at medielicensen skal sættes ned, mens kun 2 procent mener, at den skal sættes op. Resten mener, den skal fastholde. Samtidig viser undersøgelsen, at der er et flertal i befolkningen, der er imod at DR finansieres over skatten.

I januar 2006 foretog Epinion en undersøgelse omhandlende danskernes holdning til licensen og Danmarks Radio. Undersøgelsen viste, at danskerne dengang var villige til at betale 1,5 procent mere i licens hvert år indtil 2010, hvis DR hævede deres kvalitetsniveau væsentligt¹². Dette synes jo umiddelbart at være i modstrid med de ovenstående resultater, men årsagen er måske, at man i dette sidste spørgsmål opstiller en marginalbetragtning. Det kommer således til at fremstå som om, man får mere kvalitet for næsten ingenting. Det er i sig selv ikke modstridende på den ene side, at ville ønske mere for få penge, men på den anden side at ville forkaste hele pakken, hvis man havde muligheden¹³.

Hvad er danskernes holdning til licensen?

På baggrund af det empiriske materiale kan man konkludere, at der i befolkningen er et betydeligt flertal for, at man i fremtiden skal have mulighed for at fravælge betaling af licens. Samtidigt tyder svarene på, at en meget stor del af danskerne faktisk ikke ville være villige til at betale, hvad DR koster nu, hvis de fik valget.

Det er ikke kun i Danmark, at det licensfinansierede fjernsyn er ude i modstand. En holdningsundersøgelse gennemført i Storbritannien viste, at 47 pct. mener, at BBC ikke leverer "value for money"¹⁴. Denne parallelitet kunne antyde, at det er selve konstruktionen med licensfinansiering af en national mediekoncern, der har problemer i det moderne globale mediebillede, hvor der er mange alternativer, som er underlagt markeds konkurrence.

Men en ting er, hvad befolkningens umiddelbare holdning er, noget andet er, hvad der ud fra et mere teoretisk synspunkt virker hensigtsmæssigt. Den næste del af notatet vil derfor ud fra en analytisk synsvinkel ganske kort se på nogle argumenter for licensbetalte medier set i forhold til markedsbetalte medier.

De teoretiske argumenter for statsfinansieret fjernsyn

Formålet med DR er at sikre:

"... den danske befolkning et bredt udbud af programmer og tjenester omfattende nyhedsformidling, oplysning, undervisning, kunst og underholdning. Der skal i udbuddet tilstræbes kvalitet, alsidighed og mangfoldighed. Ved programlægningen skal der lægges afgørende vægt på hensynet til informations- og ytringsfriheden. Ved informationsformidlingen skal der lægges vægt på saglighed og upartiskhed..."¹⁵

Ifølge public service loven har vi brug for, at DR underviser, oplyser og underholder os. DR skal samtidig sikre at alle danskere har adgang til disse programmer og tjenester ved at udbyde dem i hele Danmark. Alle med apparater, som kan modtage DRs programmer, skal således være med til finansiere DR. Da formålsparagraffen næsten udelukkende indeholder plus-ord, vil det nok være svært at samle et stort flertal mod den, men spørgsmålet er, om der

¹² Epinion A/S 2006 – Dansker, DR og licensen

¹³ Spørgsmålet om hvorvidt man muligvis vil betale mere, må også vurderes at være mindre pålideligt, end spørgsmål der relaterer sig til udsagn om en faktisk leveret service og dennes pris.

¹⁴ [The Guardian 18. august](#)

¹⁵ Lov om radio- og fjernsynsvirksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 410 af 2. maj 2006 med de ændringer der følger af lov nr. 1569 af 20. december 2006.

findes gode argumenter for, at licensbetalingen er den bedste metode til at fremme det positive formål.

Analytisk kan man tage udgangspunkt i tre gængse argumenter for, at det offentlige skal faciliterer leveringen af en ydelse, og spørgsmålet er, om et eller flere af disse argumenter er valide argumenter for offentlig finansiering af Danmarks Radio. Et argument kunne være, at det på et marked er nødvendigt at kunne adskille betalende fra ikke-betalende, og da det er svært at holde ikke betalende fra at bruge medierne, er man nødt til at lade alle betale. Et andet argument kunne være, at man ønsker at omfordele fra en gruppe til en anden, og endelig kan man forestille sig, at man ikke mener markedet vil levere det rette produkt (mængde/kvalitet mv.) set i forhold til optimering af en given social velfærdsfunktion. Nedenfor ses på hvert af disse tre argumenter.

1. Et offentligt gode

Et "offentligt gode" er i den økonomiske litteratur karakteriseret ved, at alle kan nyde det samtidig, og at man ikke kan ekskludere nogen fra at benytte sig af godet. Det er i stort omfang teknologiafhængigt, om der er tale om et offentligt gode, idet det er teknologien, der afgør, om der bliver mindre af godet, når det forbruges, og det er teknologien, der afgør, om det er muligt (eller økonomisk rentabelt) at udelukke folk fra at forbruge det. Netop udnyttelse af ny teknologi var argumentet for oprettelsen af statsradiofonien. Man ville sikre at alle danskere havde adgang til de nye medier, som udvikles. I 1925 ejede staten radiomasterne, og for at befolkningen skulle kunne lytte med, stiftedes statsradiofonien. På denne måde kunne alle danskere få glæde af den nye teknologi.

I radioens og TV'ets barndom var det på grund af teknologien ikke umiddelbart muligt at udelukke forbrugere, idet alle der havde et TV, kunne modtage DR's programmer. Samtidigt var det et ganske lille fåtal, der var interesseret i at have et TV apparat, og ikke modtage DR, hvorfor det samlede "nytte tab" ved at opkræve licens fra alle, der havde et TV, var relativt begrænset.

I dag er teknologien og tjenesterne så udviklede og integrerede, at argumenterne for en licensfinansieret public service virksomhed udfordres af tjenester, som markedet selv kan levere. Gennem de sidste 80 år har teknologien udviklet sig, og elektronik er i dag hvermandseje. I takt med udviklingen kan enhver person i dag både udgive sine skriverier på nettet i form af en blog, købe udstyr til at oprette sin egen radiostation eller lave sine egne online TV udsendelser og udgive dem på nettet. Samtidig gør teknologien det muligt relativt kost-effektivt at udelukke forbrug af godet, og derigennem sikre et incitament for at betale for dette.

Endelig var der, som beskrevet ovenfor, ved DRs oprettelse meget få, der ville være interesseret i at eje et TV uden at se DRs programmer. Dette har på grund af den teknologiske udvikling ændret sig dramatisk, og det nyttetab der opstår ved at tvinge folk til at betale for noget, de ikke bruger, er derfor steget voldsomt.

Offentligt gode-argumentet i sin rene form kunne således måske i DR's tidligere år bære en vis vægt, men pga. den teknologiske udvikling giver det ikke længere mening, at bruge den manglende mulighed for at udelukke forbrug, som argument.

2. Omfordeling

Omfordeling mellem forskellige grupper er et hyppigt anvendt argument for offentlig regulering af services. Ved at lade staten gribe ind kan man typisk gennemføre en omfordeling fra de mere velstillede til de mindrebemidlede. Tanken om én radio- og TV station, som finansieres af

alle, kunne tænkes at mindske en eventuel ulighed¹⁶ i medieforbruget i forhold til en markedsløsning. Et sådant ræsonnement ville bygge på den opfattelse, at der på et marked med reklamefinansieret fjernsyn, "pay-per-view" fjernsyn mm. ville være en skævvridning af det producerede, således at forbrugere med den største købekraft ville have størst indflydelse på, hvad der blev sendt. Hvis man finansierede via direkte betaling, ville forventningen være, at brugere med færre midler ville blive udelukket fra at se det fjernsyn, der ville blive produceret. Argumentet kunne således være, at man ved at betale en licens om året, som er lige for alle, fjerner denne ulighed. På denne måde sikres dansksproget TV og radio til alle, som ejer apparater, der kan modtage DRs signaler.

Der kan dog fremføres mange argumenter mod disse teoretiske overvejelser. Licensen betales af 93 procent af danske husstande på nuværende tidspunkt, og de laveste indkomster tvinges på denne måde til at betale for et forbrug, som de ikke er interesserede i.

Ser man på seertal og på den gennemførte holdningsundersøgelse, så lader det til, at den omfordeling der finder sted, er fra de mindre velstillede til de mere velstillede. Ser man på betalingsvilligheden til DR for forskellige grupper, som en markør for befolkningens præferencer, så er effekten af den tvungne licensbetaling en omfordeling fra Dansk Folkeparti vælgere til Radikale vælgere, fra de yngre til de ældre, og fra de lavtuddannede til de højtuddannede.

For nogen er dette et argument for, at licensen skulle afskaffes og finansieres over skatten. Dette vil dog kun forværre det grundlæggende problem, at det ikke er muligt at fravælge betalingen. Samtidigt vil det mindske synligheden af, hvad der betales for godet. En separat linje på skattekortet vil ikke ændre dette¹⁷.

Et argument der også fremføres for skattebetalingen er yderligere, at det er socialt uretfærdigt, at alle betaler det samme i medielicens. Medielicensen er således at sammenligne med en kopskat, hvor hvert hoved betaler samme beløb uanset indkomst. Spørgsmålet er dog, hvori det urimelige ligger. At der betales det samme for en vare opfattes normalt ikke som urimeligt, og specielt ikke i et samfund med en komparativt set høj progression i skattesystemet. Den bedste måde at sikre retfærdighed i betalingen på er ved at gøre betalingen valgfri.

Nogle vil muligvis argumentere for, at de mindre uddannede grupper skal "dannes" eller måske endda opdrages, på trods af, at de ikke umiddelbart viser stor interesse for DRs services. Men på dette område gælder jo mere end noget andet sted, at man nok kan tvinge hesten til truget, men man kan ikke tvinge den til at drikke. Befolkningen er nødt til at betale, men ikke til at se på DRs dannende programmer mv. I stedet forsøger man at ramme denne målgruppe med populære programmer, der også i stort omfang leveres af de private stationer.

Selv hvis man deler den opfattelse, at der skal gennemføres en betydelig omfordeling fra rig til fattig, er det således svært at fremlægge argumenter for, at den omfordeling der faktisk finder sted gennem DR's brug af licenskroner, er legitim.

3. Forøgelse af den fælles nytte

Et andet argument går på, at markedet vil "under-producere" kvalitetsmedieservices i forhold til, hvad der ville skabe den største nytte, og derfor er det nødvendigt med en tvungen medielicens.

¹⁶ Det er i sig selv en diskussion værdig i hvilket omfang lighed er en målsætning i sig selv, og ikke mindst hvorledes denne målsætning i så fald skal prioriteres i forhold til andre målsætninger såsom frihed til at vælge og velstand.

¹⁷ Af spørgeskemaundersøgelser fremgår det eksempelvis, at stort set ingen kan adskille, hvor stor en del der betales i kommuneskat

Der er mange forskellige afskygninger af denne logik. Et af argumenterne for licensbetalte medier er, at man ved at "standardisere" medieforbruget, dvs. tvinge forbrugerne til at betale for en begrænset type af programmer, vil kunne øge kvaliteten eller mængden af disse medier så meget, at det kompenserer for begrænsningen i forbrugernes valgmuligheder.

Der er dog flere problemer ved denne tankegang. For det første vil der altid være et fordelingssspørgsmål, idet det man vælger at producere, vil ligge tættere på nogle gruppers præferencer end på andres. Ser man på spørgeskemaundersøgelserne tyder det på, at DR i højere grad producerer for de højere uddannede, personer med de større indkomster, samt de lidt ældre personer. Derudover er risikoen stor for, at man ved at mindske den fri udvikling på mediemarkedet vil mindske udviklingen af nye produkter og produktionsmetoder, som ikke kan forudses i en centralt styret organisation uden udfordring fra markedets utallige nuværende og fremtidige aktører.

Et andet argument fokuserer mere på, at man via det licensbetalte TV vedligeholder funktioner, der er vigtige for fællesskabet. I dette tilfælde det danske fællesskab. Der er altså her tale om medier, som ikke nødvendigvis taler til den enkeltes egeninteresse, men alligevel vil øge den samlede nytte. Man reproducerer et fællesskab ved at støtte dansk kultur og demokrati. Det fremgår jo netop af formålsparagraffen, at dette skulle leveres af Danmarks Radio. Det er dette argument, der ligger tættest på den oprindelige public service tanke.

DR skal ifølge formålsparagraffen være en meget alsidig kanal, som indeholder alt fra nyheder til miljødokumentarer og storfilm. Man behøver ikke at anskaffe sig en stor kabel-TV pakke for at få forsknings- eller musik TV i Danmark. DR indeholder meget og kan ses af alle danskere med apparater, som kan modtage signalerne. På denne måde ønsker man at sikre grundlaget for fremtiden i danske medier, hvilket kan være et ganske udmærket argument for at have en licensfinansieret radio- og TV kanal, hvis man mener, at markedet ikke kan levere samme udvikling.

Spørgsmålet er dog, om dette er tilfældet. Ganske vist lader DR til at tiltrække mange seere til sine programmer¹⁸, hvilket ud fra denne synsvinkel støtter ideen om et licensfinansieret medie, men samtidigt er der mange konkurrenter, som leverer fjernsyn, der er i direkte konkurrence med de services, som DR leverer.

Markedet leverer i dag meget fjernsyn og materiale via andre medier inden for alle genre. . Set i lyset af den teknologiske udvikling inden for de seneste årtier er der ikke længere et soleklart behov for at sikre borgernes mulighed for nyheds-, underholdnings-, oplysnings-, kunst- og undervisnings TV. Befolkningen har en verden af andre muligheder lige fra lettere og mindre seriøst TV på YouTube til sagligt TV på samtlige nyhedsbureauers hjemmesider.

I øvrigt bevæger branchen sig mod en større fragmentering med mere nichepræget fjernsyn. Denne udvikling trækker også i retning af, i større grad at lade markedet afgøre, hvad der skal produceres. Tanken om den ene samlende nationale kanal er under alle omstændigheder passé, og en central styring af hvilke nicher der skal tilgodeses, kan ikke forventes at føre til en optimal fordeling af midlerne. Omvendt vil et efterspørgselsreguleret marked effektivt afgøre hvilke nichekanaler, der er efterspørgsel efter.

Begrænsede teoretiske argumenter for licensbetalt DR

Der findes således en del mulige teoretiske argumenter for, at licensbetalte medier kunne retfærdiggøres, men omvendt ingen der synes at retfærdiggøre at DR gennem licensen beslaglægger så stor en del af de midler, som danskerne afsætter til medieforbrug. Som altid, når der skal træffes afgørelser om fællesleverance, er problemet, at enkeltgruppers behov ikke tilfredsstilles, og at særinteresser bliver afgørende for produktionen. Set i et mere teoretisk

---

¹⁸ TNS Gallup TV-meter

perspektiv er der meget stor risiko for, at der opstår en allokeringsmæssig in-efficiens, forstået således, at danskerne nok gør brug af DRs services, men at dette fortrænger andre (medie-) forbrugs muligheder, som borgeren ville foretrække, eller øger den andel af indkomsten der går til medieindkøb, udover det borgerne ville foretrække.

Endelig er det et normativt spørgsmål om det overhovedet er statens opgave at drive fjernsyn. Der er ingen tvivl om, at medier og kommunikation i et vist omfang kan have betydning for samfundets udvikling og meningsdannelse, men at dette skulle være et argument for, at man centralt skal styre medierne, er på ingen måde givet. Der vil altid i en sådan konstruktion ligge en fare for, at en minoritet eller majoritet kaprer organisation med det formål at fremme egne interesser, og ud fra en demokratisk betragtning er dette problematisk.

Der er ikke i den skrevne presse paralleller og *skulle* man opfinde Public Service i dag, er det meget lidt sandsynligt at dette ville ske via en enkelt mastodont som DR. Både den teknologiske og ideologisk begrundelse for DR hører fortiden til. Argumentet for DR synes grundlæggende at være, at overladt til det frie valg, vil borgerne vælge det forkerte. Spørgsmålet er, om nogen i dag ville vove at fremføre den samme påstand på områder for serviceydelser, hvor man ikke historisk har vænnet sig til, at have denne løsning.

Konklusion

Danmarks Radio har i over 80 år været en del af det danske samfund. De seneste årtiers hastige teknologiske udvikling har dog bidraget med mange alternativer til DR. De to holdningsspørgsmål viser, at et flertal blandt danskerne mener, at folk skal have mulighed for at fravælge DRs services og dermed fritages for licensbetalingen, samt at danskerne ikke ville være villige til at betale det, de gør i dag hvis de kunne vælge.

Det afgørende spørgsmål er, om man i dag har behov for en public service kanal, som sikrer udvikling af dansk radio- og TV, der er tilgængeligt for alle danskere. Undersøgelserne gennemført af Catinét tyder på, at der i befolkningen ikke er støtte til den nuværende model.

Samtidigt er det svært at finde støtte i de traditionelle teoretiske argumenter for fælles udbud af serviceydelser. DRs TV kan ikke opfattes som et fælles gode i den klassiske økonomiske forstand; hvis der sker en omfordeling, er det snarere til de bedst stillede fra de mindre velstillede; og endelig hviler antagelse om forøgelsen af den fælles nytte på den urealistiske antagelse, at en gruppe ansatte i en statslig virksomhed objektivt maksimerer befolkningens udbytte af TV og radio-produktion.

Den ringe opbakning i befolkningen til den nuværende licensmodel kan også hænge sammen med, at borgerne ikke finder den tidssvarende bl.a. på grund af de mange alternativer. Ser man på underholdningssiden, er der et væld af kanaler, som konkurrerer med DR. Det er samtidigt problematisk, at DR har udvidet public service begrebet til også at omfatte alle former for underholdning.

Svaret må være, at public service begrebet skal opfattes væsentligt snævrere end det formuleres af DR, og at den public service, der skal gennemføres, muligvis bør organiseres på anden vis end gennem en enkelt organisation. Midlet til en mere dynamisk og smidig finansiering af public service kunne være den public service fond, som er oprettet, men som på nuværende tidspunkt indeholder relativt begrænsede midler. Det er under alle omstændigheder nødvendigt, at stille spørgsmålstejn ved det fornuftige i, at vi bruger så stort et beløb som 3,3 mia. på statsligt produceret fjernsyn, når alternativerne i dag er så tydelige.

Appendiks 1

	N	Ja %*	Nej %*	Forskel	Signifikant**
I alt	1006	64%	36%	28%	+
Køn					
Mand	470	64%	36%	29%	+
Kvinde	480	64%	36%	27%	+
Erhverv					
Arbejder, ufaglært (Ikke specialarbejder)	26	85%	15%	69%	+
Arbejder, ufaglært (Specialarbejder)	42	74%	26%	48%	+
Arbejder, faglært	211	67%	33%	35%	+
Funktionær/tjenestemand lavere	130	63%	37%	26%	+
Funktionær/tjenestemand højere	141	56%	44%	12%	+
Selvstændig	47	64%	36%	28%	(+) ^{***}
Studerende	88	73%	27%	45%	+
Udenfor arbejdsmarkedet	265	59%	41%	18%	+
Uddannelse					
Folkeskole	135	71%	29%	42%	+
Studentereksamen / HH / HF	99	72%	28%	43%	+
Erhvervsuddannelse	342	66%	34%	33%	+
Højere eller videregående udd. Max 3 år	155	60%	40%	20%	+
Højere eller videregående udd. Over 3 år	205	55%	45%	9%	
Vil ikke svare / ved ikke	13	54%	46%	8%	
Husstand/sindkomst					
0 - 99.999	19	63%	37%	26%	+
100.000 - 199.999	102	66%	34%	31%	+
200.000 - 299.999	113	65%	35%	29%	+
300.000 - 399.999	93	70%	30%	40%	+
400.000 - 499.999	83	69%	31%	37%	+
500.000 - 599.999	94	72%	28%	45%	+
600.000 - 699.999	84	58%	42%	17%	
700.000 eller derover	160	54%	46%	8%	
Vil ikke svare / ved ikke	200	64%	36%	28%	+
Alder					
18 - 29	169	80%	20%	60%	+
30 - 39	182	70%	30%	40%	+
40 - 49	188	61%	39%	22%	+
50 - 59	147	58%	42%	16%	+
60 - 69	144	55%	45%	10%	
70 - 79	72	49%	51%	-3%	
80 - 89	41	63%	37%	27%	
90 - 99	6	67%	33%	33%	
Valg i morgen					
A - Socialdemokratiet	178	60%	40%	20%	+
B - De Radikale Venstre	64	50%	50%	0%	
C - Det Konservative Folkeparti	99	66%	34%	31%	+
F - Socialistisk Folkeparti	135	56%	44%	13%	
O - Dansk Folkeparti	86	80%	20%	60%	+
V - Venstre, Danmarks Liberale Parti	196	67%	33%	35%	+
Andre	191	65%	35%	31%	+

Note.: * Ved ikke er ikke medtaget
 ** Test for signifikant flertal ved 0,05 signifikansniveau
 *** Er signifikant ved et 0,1 signifikansniveau

Appendiks 2

	N	Ingenting*	under 500*	500 - 1500*	1500-2500*	2500-3500*	over 3500*	Under 1500**	Over 1500**
I alt	1004	18,8%	24,9%	35,2%	19,2%	1,8%	0,1%	78,9%	21,1%
Køn									
Mand	492	21,5%	21,5%	31,1%	23,9%	2,0%	0,0%	74,0%	26,0%
Kvinde	512	16,0%	28,5%	39,5%	14,1%	1,6%	0,2%	84,0%	16,0%
Uddannelse									
Folkeskole	133	23,1%	29,6%	34,3%	13,0%	0,0%	0,0%	87,0%	13,0%
Studentereksamen / HH / HF	102	21,1%	29,5%	33,7%	11,6%	4,2%	0,0%	84,2%	15,8%
Erhvervsuddannelse	386	17,8%	26,5%	31,6%	22,0%	1,8%	0,3%	75,9%	24,1%
Højere eller videregående udd. Max 3 år	131	20,0%	24,3%	39,1%	14,8%	1,7%	0,0%	83,5%	16,5%
Højere eller videregående udd. Over 3 år	221	17,0%	17,5%	38,5%	25,0%	2,0%	0,0%	73,0%	27,0%
Vil ikke svare / ved ikke	29	10,0%	25,0%	50,0%	15,0%	0,0%	0,0%	85,0%	15,0%
Husstandsindkomst									
0 - 99.999	30	10,3%	34,5%	24,1%	31,0%	0,0%	0,0%	69,0%	31,0%
100.000 - 199.999	106	22,2%	23,3%	40,0%	13,3%	1,1%	0,0%	85,6%	14,4%
200.000 - 299.999	110	26,3%	25,3%	28,3%	17,2%	3,0%	0,0%	79,8%	20,2%
300.000 - 399.999	102	11,1%	26,7%	41,1%	16,7%	3,3%	1,1%	78,9%	21,1%
400.000 - 499.999	92	18,8%	23,8%	33,8%	23,8%	0,0%	0,0%	76,3%	23,8%
500.000 - 599.999	90	15,0%	32,5%	37,5%	12,5%	2,5%	0,0%	85,0%	15,0%
600.000 - 699.999	83	9,7%	29,2%	43,1%	18,1%	0,0%	0,0%	81,9%	18,1%
700.000 eller derover	172	18,2%	14,3%	31,2%	33,1%	3,2%	0,0%	63,6%	36,4%
Vil ikke svare / ved ikke	216	23,9%	27,8%	35,2%	11,9%	1,1%	0,0%	86,9%	13,1%
Alder									
18 - 30	186	29,4%	31,6%	28,8%	10,2%	0,0%	0,0%	89,8%	10,2%
31 - 45	294	12,7%	27,3%	40,0%	18,1%	1,9%	0,0%	80,0%	20,0%
46 - 60	264	16,8%	17,3%	39,1%	25,0%	1,8%	0,0%	73,2%	26,8%
61 og derover	257	19,8%	24,1%	30,7%	21,7%	3,3%	0,5%	74,5%	25,5%
Valg i morgen									
A - Socialdemokratiet	191	15,3%	25,9%	37,1%	20,0%	1,8%	0,0%	78,2%	21,8%
B - Det Radikale Venstre	48	6,5%	21,7%	34,8%	34,8%	2,2%	0,0%	63,0%	37,0%
C - Det Konservative Folkeparti	55	17,6%	23,5%	31,4%	23,5%	2,0%	2,0%	72,5%	27,5%
F - Socialistisk Folkeparti	165	16,6%	26,2%	37,2%	18,6%	1,4%	0,0%	80,0%	20,0%
O - Dansk Folkeparti	97	22,3%	22,3%	38,3%	14,9%	2,1%	0,0%	83,0%	17,0%
V - Venstre, Danmarks Liberale Parti	245	19,9%	26,4%	32,9%	19,4%	1,4%	0,0%	79,2%	20,8%
Ø - Enhedslisten	23	28,6%	21,4%	14,3%	35,7%	0,0%	0,0%	64,3%	35,7%
Øvrige partier, løsgængere	16	23,1%	38,5%	7,7%	15,4%	15,4%	0,0%	69,2%	30,8%
Ved ikke, vil ikke stemme mv.	164	26,0%	22,0%	38,2%	12,2%	1,6%	0,0%	86,2%	13,8%

Note.: * I DKK med ved ikke udenfor betragtning

** Summering af de andre kolonner i DKK med ved ikke udenfor betragtning

Appendiks 3¹⁹

Licensfordelingen 2007

	mio. DKK	Procent
DR	3.268,00	87,15%
TV2 - lokalregioner	408,50	10,89%
Public service pulje	73,40	1,96%

DRs omkostningsfordeling

	Procent
Program- og udsendelsesomk.	78,00%
Øvrige omk.	22,00%

DRs Program- og udsendelsesomk.

Egenproduktion	91,00%
TV	51,00%
Radio	44,00%
DAB- og netkanaler	1,00%
Nye medier	4,00%
Udenlandsk produktion	9,00%
TV*	100,00%

* Skønnet tal da DR ikke køber udenlandsk produceret radio, må de resterende penge til program- og udsendelsesomk. bruges på udenlandsk produceret TV.

DRs Øvrige omk.**

TV	51,00%
Radio	44,00%
DAB- og netkanaler	1,00%
Nye medier	4,00%

** Skønsmæssig fordeling ud fra egenproduktionsfordelingen, da DR ikke oplyser fordelingen i deres årsrapport.

Fordeling af licenskronerne i DR***

	Mio. DKK	Procent
TV	222,39	6,80%
Radio	1.336,98	40,91%
DAB- og netkanaler	30,39	0,93%
Nye medier	121,54	3,72%
I alt	1.711,29	52,37%

*** De øvrige omkostninger er skønsmæssigt fordelt på omkostningsområderne.

¹⁹ Danmarks Radios årsrapport 2006 og "fakta om DR" - www.dr.dk/OmDR/Fakta+om+DR/20060511123810.htm